

BRAGER PAPIRFABRIKK

Vurdering av bevaringsverdier

Borge, Marianne
Hvinden-Haug, Lars Jacob

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)

Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo

Telefon: 23 35 50 00

www.niku.no

Tittel Brager Papirfabrikk Vurdering av bevaringsverdier	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 19/2017	Publiseringsdato 10.02.2017
	Prosjektnummer 1021001	Oppdragstidspunkt Januar 2017
	Forsidebilde Foto fra boka: Drammen: Det var en gang, utgitt 1994	
Forfatter(e) Borge, Marianne Hvinden-Haug, Lars Jacob	Sider 33	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Kulturarv og samfunn	

Prosjektleder Marianne Borge
Prosjektmedarbeider(e) Lars Jacob Hvinden-haug
Kvalitetssikrer Sveinung Krokann Berg

Oppdragsgiver(e) Profier AS

<p>Sammendrag</p> <p>Rapporten omfatter en kulturhistorisk verdivurdering av Brager papirfabrikk på Landfalløya 7 i Drammen– både som bygning og som del av et kulturmiljø.</p>

<p>Emneord</p> <p>Papirfabrikk, Landfalløya 7, bevaringsverdi</p>

Avdelingsleder

Sveinung Krokann Berg

Forord

Eiendommen Landfalløya 7 ligger i forlengelsen av Øvre Storgata i Drammen, på nordsiden av elvebredden.

NIKU er forespurt av Profier AS om å utføre en kulturminnefaglig vurdering av bygningens kulturhistoriske verdier. Bygningens situasjon, eksteriør og interiør ble undersøkt ved befaring i januar 2017.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	6
1.1	Opplysninger om bygning.....	6
1.2	Situasjon	6
1.3	Vernestatus Landfalløya 7	7
1.3.1	Miljøstatus.....	7
1.3.2	Kulturminneplan Hamborgstrøm-Øren-Hotvet-Landfalløya.....	8
1.3.3	Forslag til planprogram – kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøet i Drammen kommune, datert 13.12.2016	9
2	Historikk.....	10
2.1	Papirfabrikken Brager.....	11
3	Bygningsbeskrivelse	16
3.1	Fasade mot øst	16
3.2	Fasade mot nord (Landfalløya).....	17
3.3	Fasade mot vest	19
3.4	Fasade mot syd (elvebredden)	22
3.5	Maskinhallen med bevarte takstoler	25
3.5.1	Underetasje/1.etasje.....	27
4	Andre kulturminner som inngår i kulturmiljøet langs Landfalløya	28
5	Vurdering.....	32
5.1	Verdivurdering.....	32

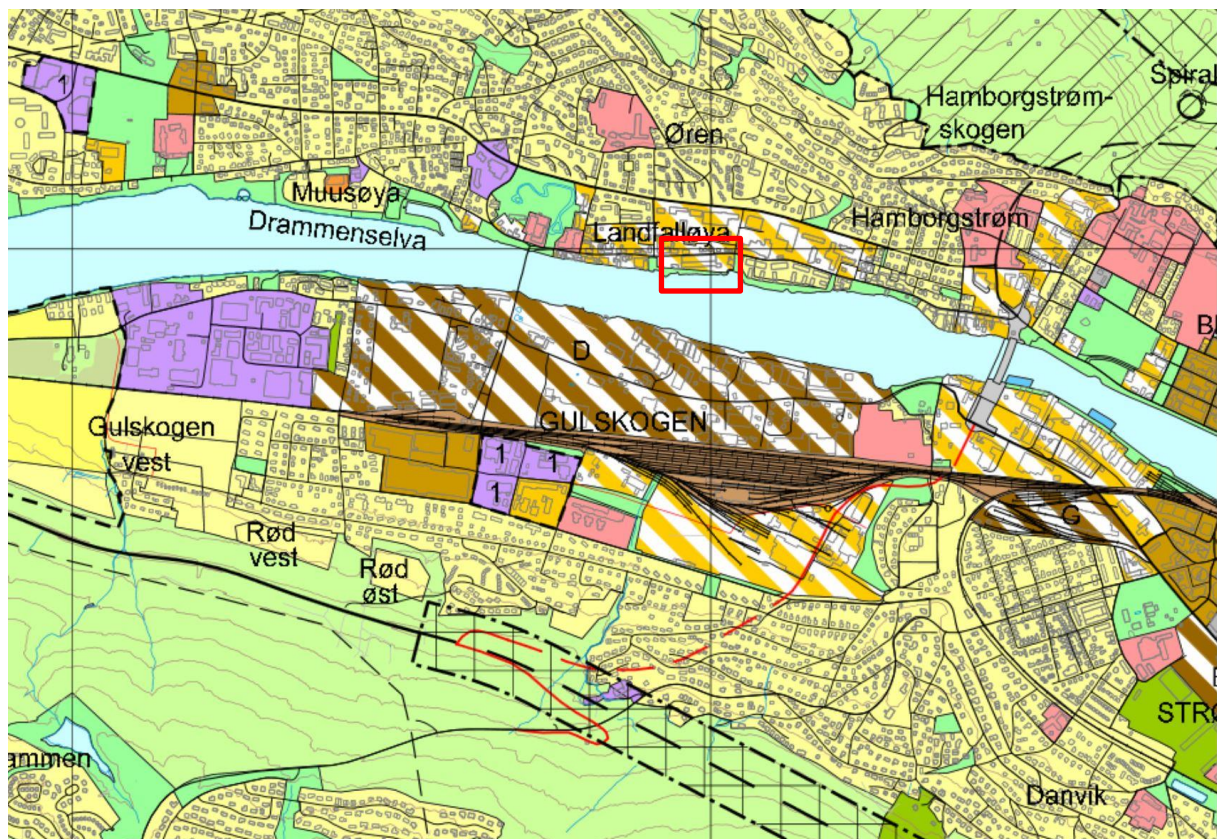
1 Innledning

1.1 Opplysninger om bygning

Adresse	Landfalløya 7, Drammen
Bygningsnr	7795769
Gnr / bnr	115 /494
Byggeår	1906/1912
Nåværende funksjon	Senere påbygg 1955,1962(papirfabrikk),1986,1995 (Centralgarasjen)
Opprinnelig funksjon	Hus for omsetning av varer og tjenester m.v.
SEFRAK registrert	Ja - opprinnelig bygg 1906/1912
Fredet	Nei

1.2 Situasjon

Eiendommen ligger på nordsiden av Drammenselva, på Landfalløya - vest for Bybroa og øst for Landfallbroa. Eiendommen ligger på elvesiden av Landfalløya – og vis a vis papirindustriområde på sydsiden av elva. Arealene på begge sider av elva er i kommuneplanen angitt som kombinert bybebyggelse og anleggsformål.

Figur 1 Kommunedelplan/arealformål: Kombinert formål bybebyggelse og anlegg

Bystrategiske mål for Drammen kommune som berører kulturminneverdier er beskrevet i kommuneplanens areal del kapittel 6.5 Kulturminner:

Bystrategimål

Drammen skal være vakker, ren og trygg by og en spennende by som har god tilgjengelighet til viktige felles byrom, transportknutepunkt, marka, elva og fjorden.

Strategier

Det skal utarbeides en forpliktende kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø

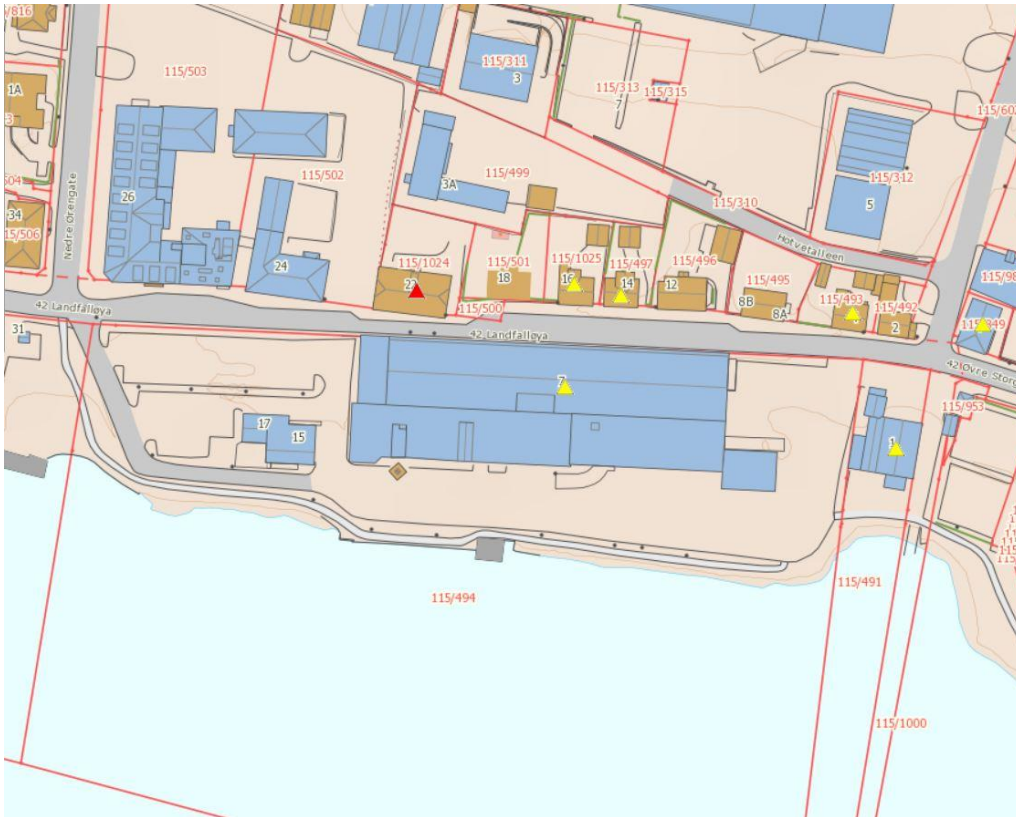
Denne planprosessen ble startet opp i 2015. I *Bakgrunn og begrunnelse* heter det:

Kulturminner er synlige historiske spor som gir innsikt, forståelse og opplevelse av hvordan byen og livet her har utviklet seg over tid, og de er viktige ressurser i videre byutvikling. Kulturminner, kulturmiljøer og historisk overleverte særtrekk i omgivelsene bidrar sammen med nye historiske lag til historisk dybde som gir grunnlag for opplevelse av stedsidentitet.

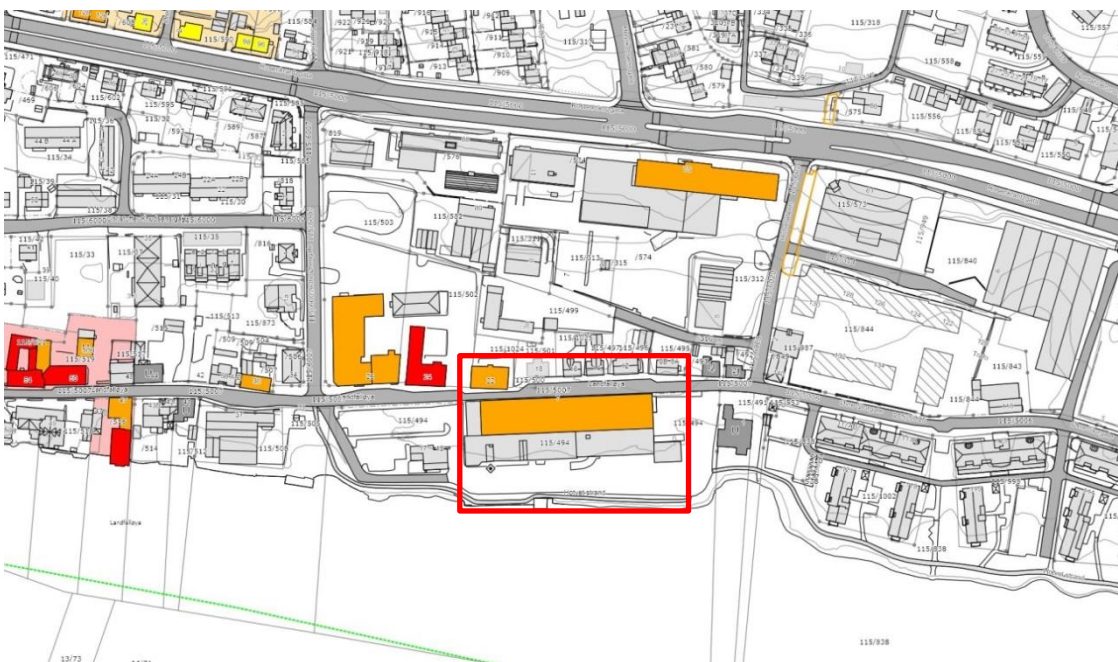
1.3 Vernestatus Landfalløya 7

1.3.1 Miljøstatus

På miljøstatus er eiendommen registrert som SEFRAK-bygning, med datering første halvdel av 1900-tallet (gul trekant). Registreringen dreier seg om første byggetrinn (1906 og utvidelsen i 1912) av fabrikken (vist på temakart Drammen, oransje tone).

Figur 2 SEFRAK-registrering kulturminne Miljøstatus.no

Figur 3 Temakart kulturminner Drammen, oransje farge: Vernet

1.3.2 Kulturminneplan Hamborgstrøm-Øren-Hotvet-Landfalløya

En kulturminneplan med registreringer for området *Hamborgstrøm – Øren – Hotvet – Landfalløya* er i følge kommunedelplanens arealdel gjennomført i perioden 2014-2016.

Landfalløya 7 ligger innenfor området Øren-Hamborgstrøm i kommunens kulturminneregistrering, og bygningen fra 1906 (årstall 1907) med tilbygget fra 1912 er registrert i gruppe B: *Høy verneverdi. Kulturminner som er viktige for lokal identitet og som har en egenverdi uavhengig av plassering og miljø.*

1.3.3 Forslag til planprogram – kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøet i Drammen kommune, datert 13.12.2016

Forslaget har følgende innledning:

Drammens rike historie som industriby, handelsby og regionsenter kan avleses i infrastruktur, bygninger og viktige plasser i byen. Opprustningen av Drammen sentrum har gjort flere av disse kulturminnene mer synlige og tilgjengelige. Historiske plasser og torg har blitt tatt i bruk på nye måter, og historiske bygninger har fått ny bruk og nytt innhold.

Byutviklingen i Drammen må skje på en måte som ivaretar byens historie og bevarer viktige kulturminner.

2 Historikk

Historikk og kulturhistorisk verdi for fabrikkbygningen Brager kan ikke formidles uten å plassere bygningen i en større kulturhistorisk sammenheng i forbindelse med utvikling av papirindustrien rundt 1900.

Uroligheter i Tyskland og Østerrike i begynnelsen av 1870-tallet gjorde at etterspørselen etter trelast avtok og det skapte store problemer for Drammens utenrikshandel. Mange virksomheter gikk konkurs og i 1879 kom krakket. Drammen satset tungt på å bygge ut elektrisk kraft og kunne derfor høste fordelen av å tiltrekke seg moderne industri som var basert på den nye energien. Et par papirfabrikker var allerede etablert før byen fikk elektrisitet i 1903 (Holmen Papirfabrikk 1883, Jarlsberg Paper Mills 1898) i 1903, men da elektrisiteten kom ble det mulig å lage papir etter nye metoder. I løpet av få år ble det bygget 7 nye papirfabrikker innenfor dagens bygrense som la beslag på store deler av elvebredden oppover til Øvre Sund. Papirfabrikken Brager ble etablert på Landfalløya i 1906, hvor det var stor arbeidsledighet, som den eneste papirfabrikken på nordsiden av elva. Papirindustrien var byens viktigste næring fram til 1960-årene, men det ble i tillegg etablert bedrifter innenfor tekstil, elektronikk, bygningsindustri, næringsmidler og mekanisk industri på begge sider av elva. Det meste av papirindustrien ble avviklet i 1970- og 80-årene. Sundland-Eker, som var kjent som Drammens siste papirfabrikk, ble solgt til ungarske Vajda Papir i 2013 og er fremdeles i virksomhet.

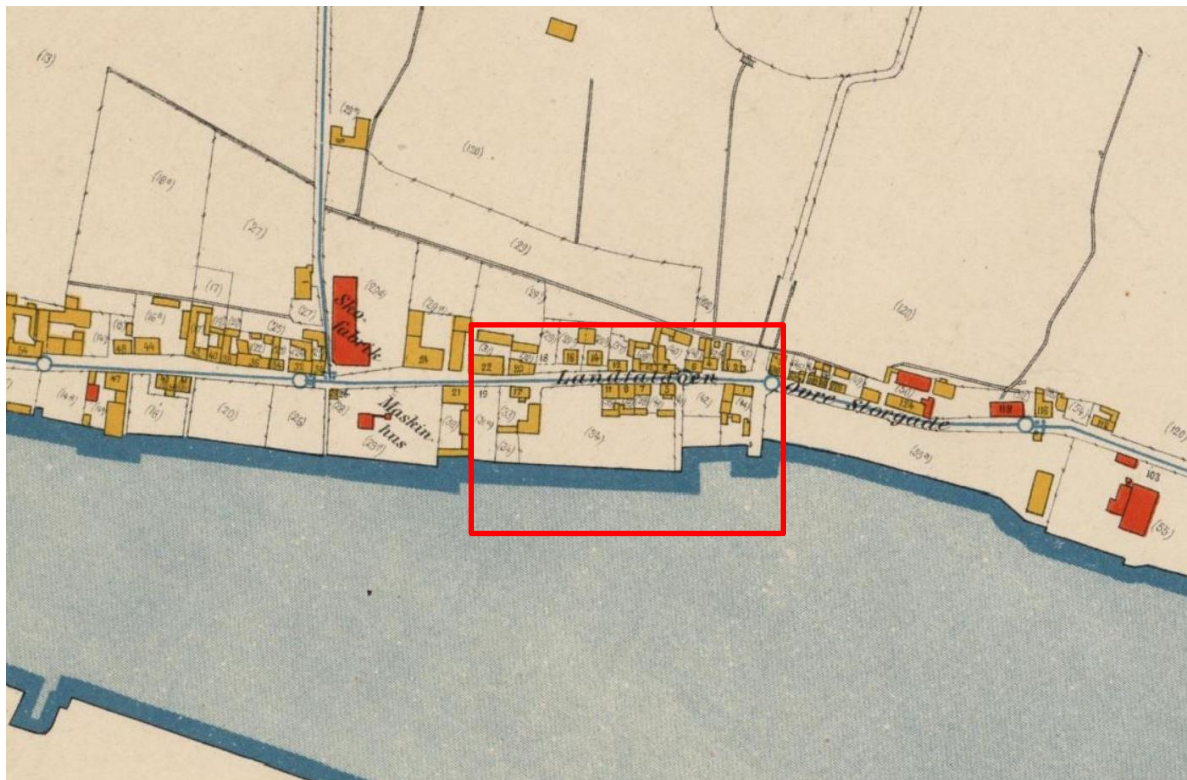

Figur 4 Holmen Papirfabrikk, bygget av pionerene, 1887

2.1 Papirfabrikken Brager

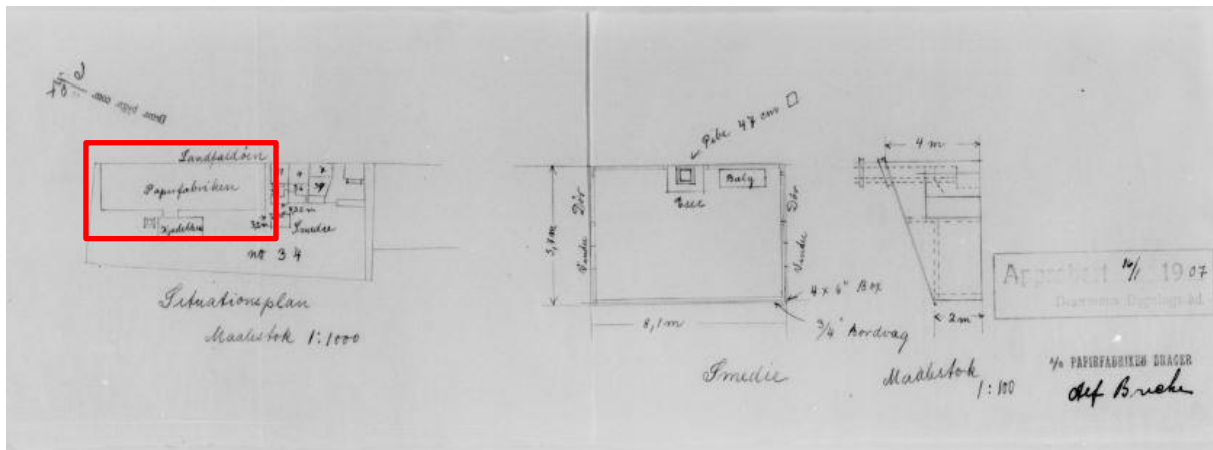
Papirfabrikken Brager ble etablert av Otto Rømcke, Mats Strand, Bull Kiøsterud og Alf Brecke den 3. juli 1906. Filosofien var å sette i gang produksjon av emballasjepapir som i størst mulig grad skulle distribueres hjemme. Beliggenheten ved elva var ideell, i nærheten av Hotvedt trelast.

Nicolai A. Bull Kiøsterud sto i spissen for den kretsen som skjøt inn kapital. Kiøsterud var i forbindelse med flere pionerer, annet sin far Erlend Kiøsterud og Harald Lyche, som grunnla papirfabrikken Ekers og Giethus papirfabrikk v/Geithusfossen i 1876 og Drammen papirfabrikk i 1879 (Union Co. 1915).

Figur 5 Landfalløya 7 Kilde: historiske kart Drammen, 1900

Byggingen av fabrikken i Øvre Storgate (adressen ble senere Landfalløya 7) ble utført under kyndig ledelse av Alf Brecke, sannsynligvis allerede i 1906. 16. januar 1907 byggemeldte Brecke en smie til papirfabrikken og situasjonsplanen viser at papirfabrikken antagelig var bygget på dette tidspunkt (figur 7). Ingeniør Brecke var utdannet i Tyskland og Canada og kom med nye ideer om praktisk tilrettelegging for driften. I motsetning til alle andre papirfabrikker som ble reist langs elva så ble Brager bygget etter et moderne amerikansk prinsipp. Maskinsalen ble plassert i 2. etasje, slik at det var fri tilgang til maskinene fra 1. etasje. Dette ga praktiske fordeler. Maskinen PM1 (papirmaskin 1) var en «yankeemaskin» for ensidig glatt innpakkingspapir levert av H. Füllner i Tyskland.

Figur 6 Papirfabriken er inntegnet på byggemeldingstegninger av ny smie, av ingeniør Alf Brecke, 16/1 1907 kilde: Historisk arkiv, Drammen kommune

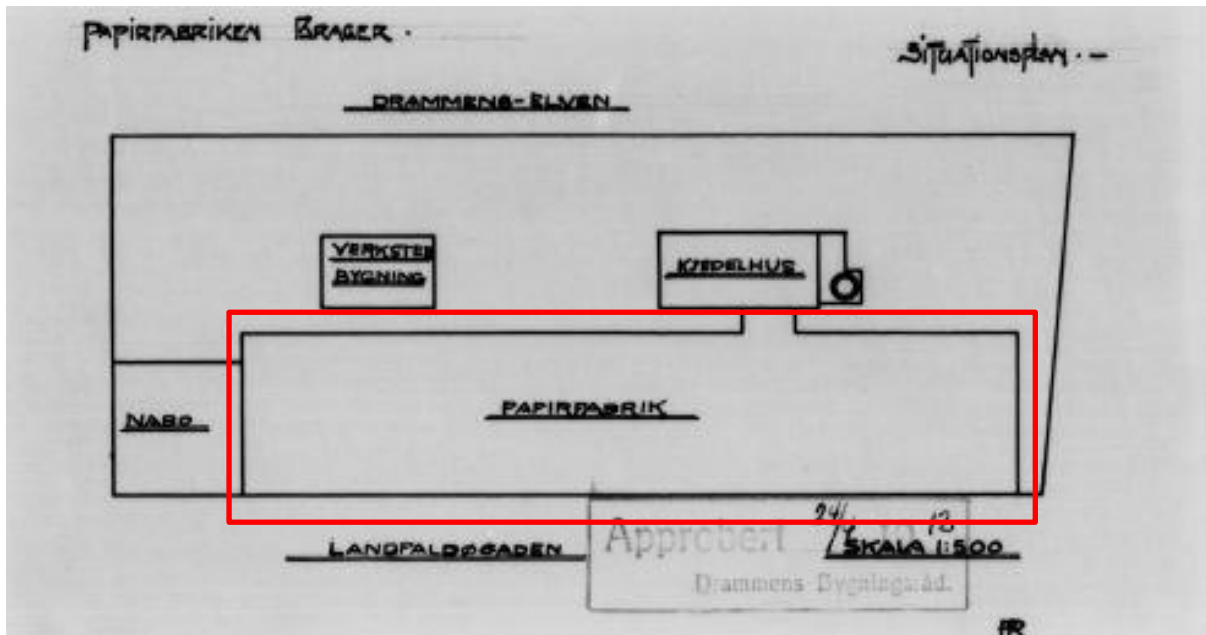
Figur 7 Landfalløya - på høyre side Brager papirfabrikk. Fabrikk ligger i flukt med gateløp og tett på nabobebyggelse. På venstre side Kiøsterud-gården fra 1839 i Landfalløya 22 med lavere sidefløy (revet 1956). Videre skimtes Pettersgården i Landfalløya 24. På høyre side Landfalløya 21, kalt kaføgården (senere revet). kilde: Drammen – det var en gang, 1994.

Fotografiet fra Landfalløya viser hvordan fabrikkbygningen ble plassert i sammenheng og tett på den eldre bebyggelsen i gateløpet og tilpasset bystrukturen i større grad enn mange av de andre papirfabrikkene som inntok elvebredden og ikke forholdt seg til byen bak.

Figur 8 Brager papirfabrikk i flukt med gatelivet og den eldre bebyggelsen – på venstre side Landfalløya 11 (senere nr 2, revet), kilde: Drammen – det var en gang

Fabrikken rettet seg ganske raskt mot eksporthandel – og utvidet i 1912 med en papirmaskin fra Jönköping Mek. Verkstad.

Figur 9 Situasjonsplan 24/4 - 1912 – Utvidelse mot øst - sorterhall, Historisk arkiv, Drammen kommune

Den nye maskinen var beregnet på produksjon av tynt ensidig glatt silkepapir av typen MG Cap. Etter utvidelsen hadde bedriften omtrent 80 ansatte. Storparten av produksjonen gikk til eksport, og i lange perioder var Kina det største eksportmarkedet. Papirmaskinene ble drevet med dampmaskiner, mest sannsynlig etter den vanlige damp-elektriske metoden. Som andre fabrikker som var avhengig av kull, fikk også Papirfabrikken Brager problemer med kullforsyningene under første verdenskrig. Dette skapte driftsvansker og fabrikken ble overtatt av Drammen privatbank i 1921. I 1925 kjøpte Anton B. Nielsen & Co Ltd fabrikken som eide Albion Paper Mill i Mjøndalen og navnet skiftet til Albion & Brager Paper Mills A/S.

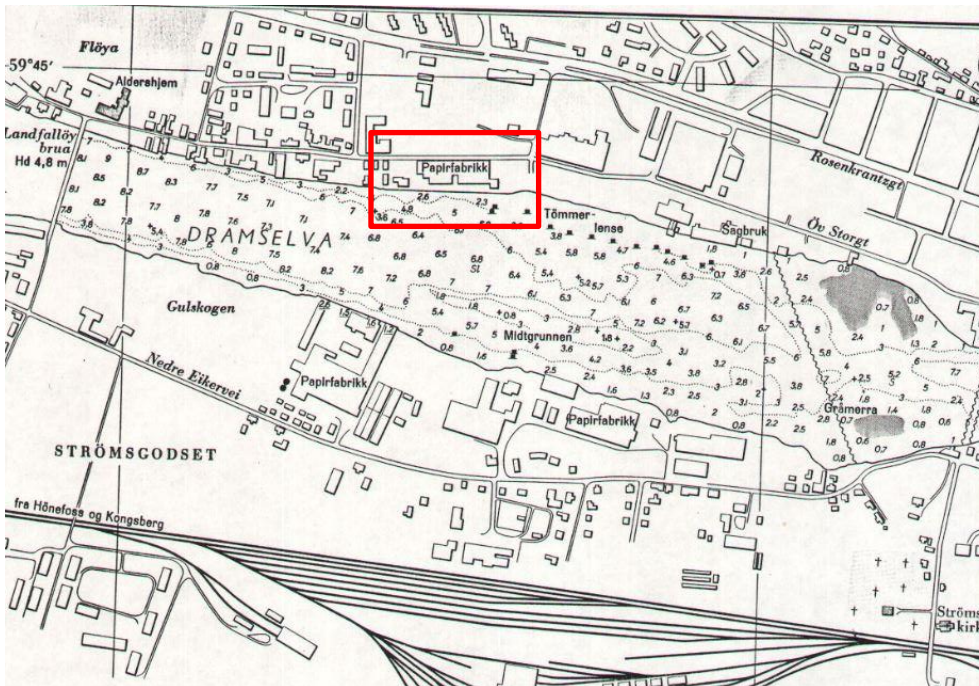
Figur 10 Foto fra like etter annen verdenskrig, Kilde: Drammen - det var en gang, Knudsen og Sællegg, 1994

Papirfabrikken fikk i 1933 elektrisk drift basert på fjernkraft, og var første papirfabrikk i byen med elektriske dampkjeler. De harde 1930-årene til tross: Brager holdt det gående uten stans. Den nye eieren sto på solide bein, og derfor kunne Brager kjøre store kvanta på lager i de vanskeligste periodene. Brager ble spesialisert på silkepapir for eksport.

Under annen verdenskrig produserte fabrikken papir for Norge, diskroller, papir til bølgepapp og papirsekker. De siste tre årene under krigen var driften under 50 prosent av kapasiteten for begge maskiner. Først i begynnelsen av 1946 kom fabrikken i full drift igjen, nå vesentlig med papir i ruller til videreforedling i utenlands- og innenlands bedrifter for fremstilling av kulørt kreppe-papir, vokspapir, toalettpapir og fruktinnpakkingspapir.

I 1954 ble nytt kontorbygg oppført på fabrikktomten. Administrasjonen kunne flytte fra lokaler i 1. etasje i Kiøsterud-gården. I 1956 ble et tilbygg på fabrikkbygningens vest-ende oppført for lagring av råstoffer og med en velferdsavdeling i toppetasjen. I slutten av femti-årene ble det vesentlig volumøkning ved kreppe-papirfremstilling, så i 1962 ble et nytt tilbygg på 750m² bygget mot syd-øst for krepplager, pakkeri, verksted og fyrhus.

Både Albion & Brager papirfabrikk og Albion Paper Mill i Mjøndalen fikk problemer i løpet av 1970-årene og papirfabrikken på Brager ble innstilt 30.juni 1979.

Figur 11 Kart for sjøfarende, 1985. Kartet viser Brager papirfabrikk i sammenheng med papirfabrikkene på andre siden av Drammselva.

Figur 12 Brager papirfabrikk sett fra Drammselva (Markert: takform til opprinnelig fabrikk 1906/1912)foto: NIKU

3 Bygningsbeskrivelse

Bygningene er beskrevet utfra befaring og søk i relevante kilder. Originaltegninger av fabrikkbygningen har ikke latt seg oppdrive, men tidlige fotografier og byggemeldingstegninger av påbygg viser fabrikkbygningens opprinnelige form.

Fabrikkbygningen er en teglsteinsbygning i to etasjer med saltak – med en bredde på 19 meter og en lengde på ca. 100 meter. Tidligere fotografier og kart viser at bygningen ble oppført i liv med eksisterende trehusbebyggelse og gateløpet *Landfalløgaden*. Fabrikken er grunnlagt i 1906 og byggingen har sannsynligvis startet samme år. I 1907 ble det byggemeldt en verkstedbygning til fabrikkbygningen og i 1912 en påbygning på 24 meter mot øst, i forlengelsen og i samme utforming.

3.1 Fasade mot øst

Gavlfasaden mot øst er i upusset tegl, inndelt av lisener i tre store blendingsfelt. Feltene er avsluttet med tannsnitt mot gavl. Gavlen er kronet med en liten trappegavl som karakteristisk dekorelement. Gavlen har oppsadlet form og malt jernbeslag (grønsmalt som kobber) og er antagelig original.

Første etasje i fasaden er markert med et noe fremskutt sokkelparti, nå forblendet med kantskifer. Denne linjen videreføres som inndeling i fasadelengden mot nord.

Figur 13 Gavlfasade øst i tilbygning fra 1912, foto: NIKU

3.2 Fasade mot nord (Landfalløya)

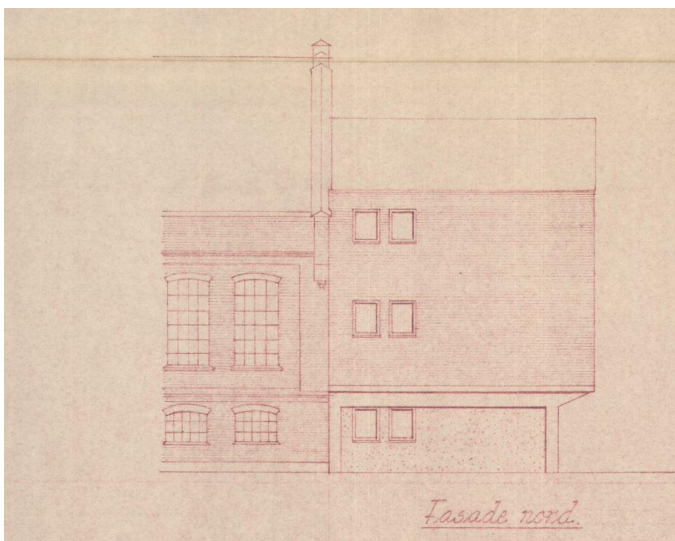
Fasaden har en jevn rytmisk oppdeling med lisenere – vertikale flate bånd – mellom veggpartier med parvis stikkbuete vinduer (18 felt). Veggpartiene er bevart i upusset tegl. Lisenene er senere pusset og malt hvite, det samme er felt over og under (gesims og første etasje). De buete vindusåpningene har originalformat, men vindusglasset er byttet ut med moderne aluminiumsvinduer. Vinduene mot gaten i første etasje er i dag gjenmurt. Fasaden hadde også en dør ut mot Landfalløya, før gatenivået ble hevet på 1950-60-tallet. Det er bevart to støpejernsvinduer i tilbygget fra 1912, i tidligere yttervegg mot syd.

Figur 14 Vindu som er bevart i tidligere fasade syd (sett fra påbygg), foto: NIKU

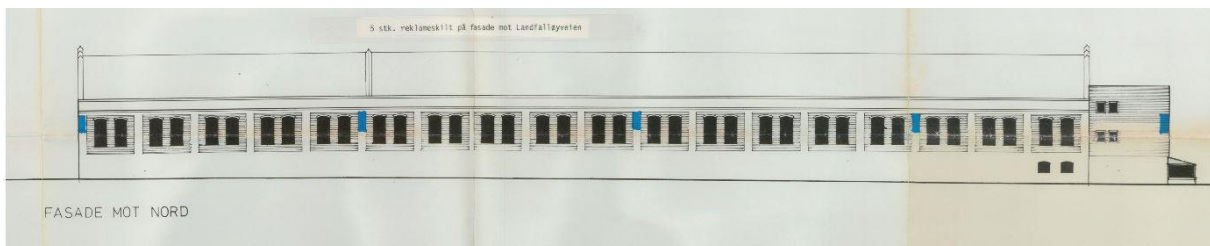
Figur 15 Vinduer mot Landfalløya, foto: NIKU

Figur 16 Vinduene på byggemeldingstegningene av påbygg, 1955, kilde: Historisk arkiv, Drammen

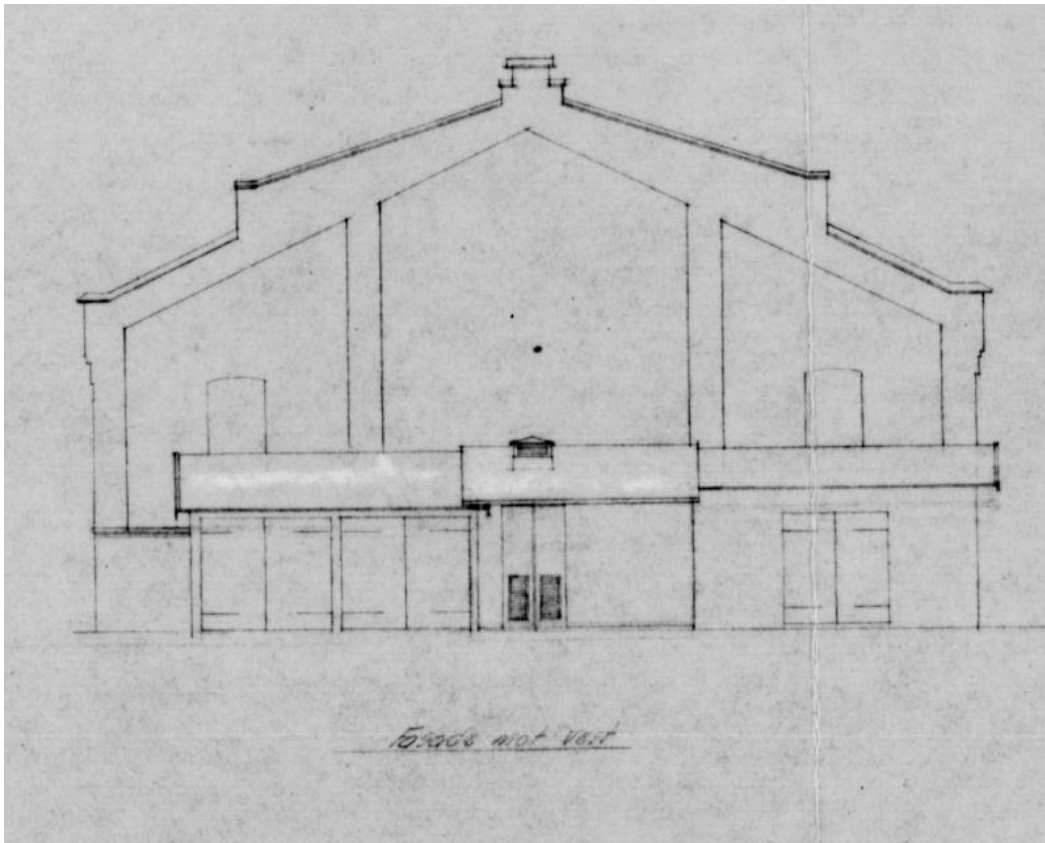
Figur 17 Fasade mot Landfalløya (fasade nord) , foto: NIKU

Figur 18 Fasade nord (mot Landfalløya) med inntegnet påbygg fra 1955, tegnet opp i 1986 i forbindelse med søknad om skilting på fasade kilde: Historisk arkiv, Drammen kommune

3.3 Fasade mot vest

Gavlfasaden mot vest kan sees fra takterrassen til påbygget fra 1980-tallet, men er ellers skjult bak nybygget fra 1950-tallet. Karakteristisk gavldekor og beslag er intakt. Større deler av gavlveggen er å gjenfinne i interiøret.

Figur 19 Vestfasade med tilbygg med tilbygg for trafo, 1947 kilde: Historisk arkiv, Drammen kommune

Figur 20 Fasade mot vest, med tilbygg 1955 til venstre og 1986 til høyre, foto: NIKU

Figur 21 Tilbygg 1955, fra takterasse påbygg 1980-tallet, foto: NIKU

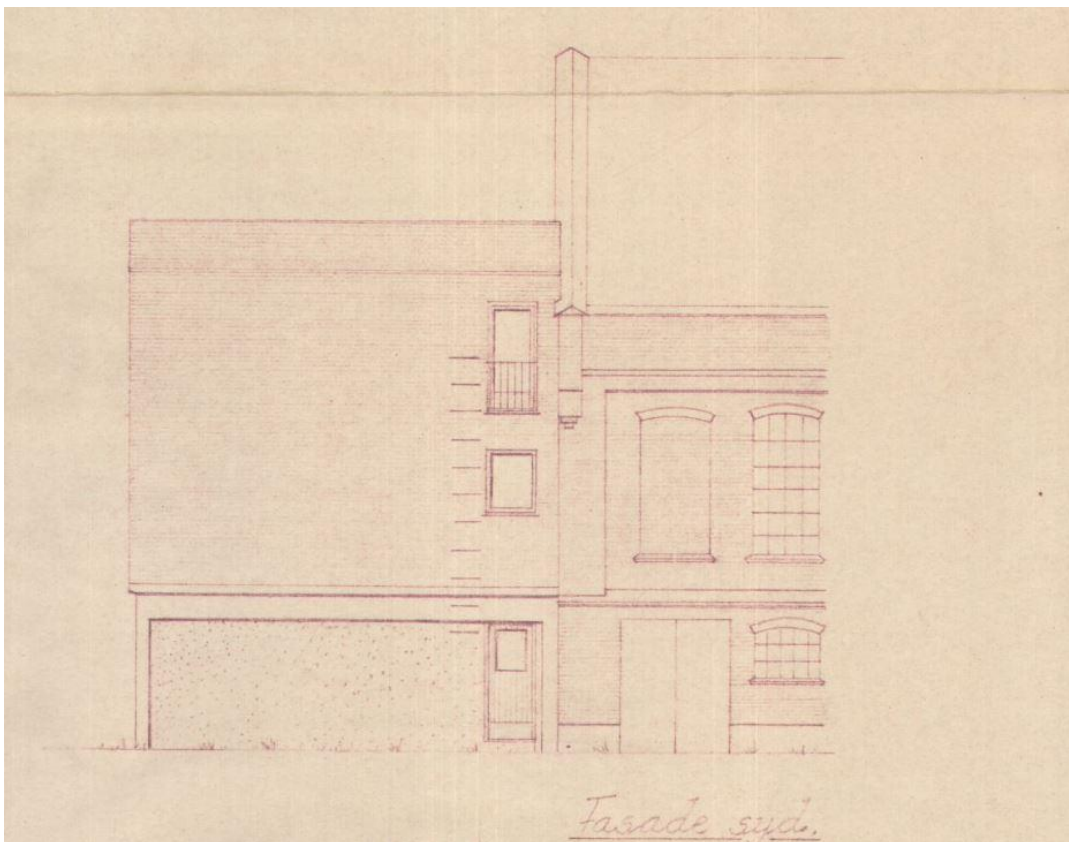
Figur 22 Takdetalj original vestfasade, foto: NIKU

3.4 Fasade mot syd (elvebredden)

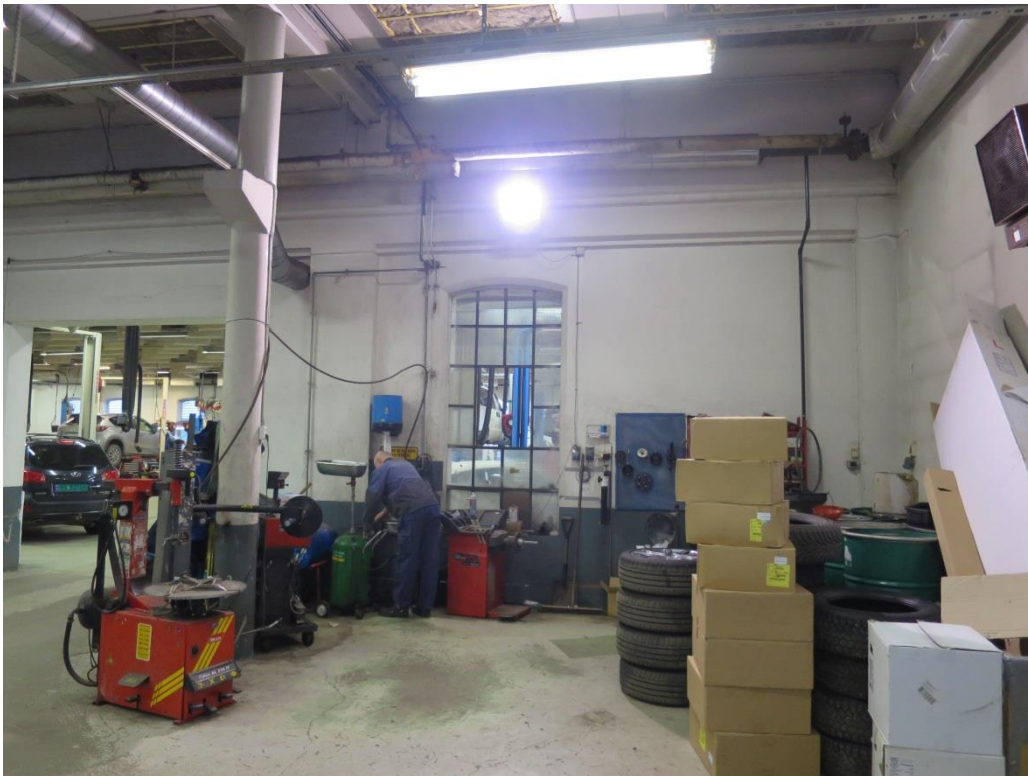
Fabrikkbygningens sydfasade er lite synlig på grunn av påbygg fra 1950- og 1980-tallet, og i dag er kun to åpninger med originale vinduer bevart og eksponert i interiøret i annen etasje. Fasaden mot syd var tilnærmet lik fasaden mot nord, bortsett fra flere åpninger ut mot fyrhus og verksteder.

Figur 23 Fasade mot syd opprinnelig fabrikk-bygning 1906/1912, foto: Drammen – det var en gang, utgitt 1994

Figur 24 Fasade syd med tilbygg 1955 kilde: Historisk arkiv, Drammen

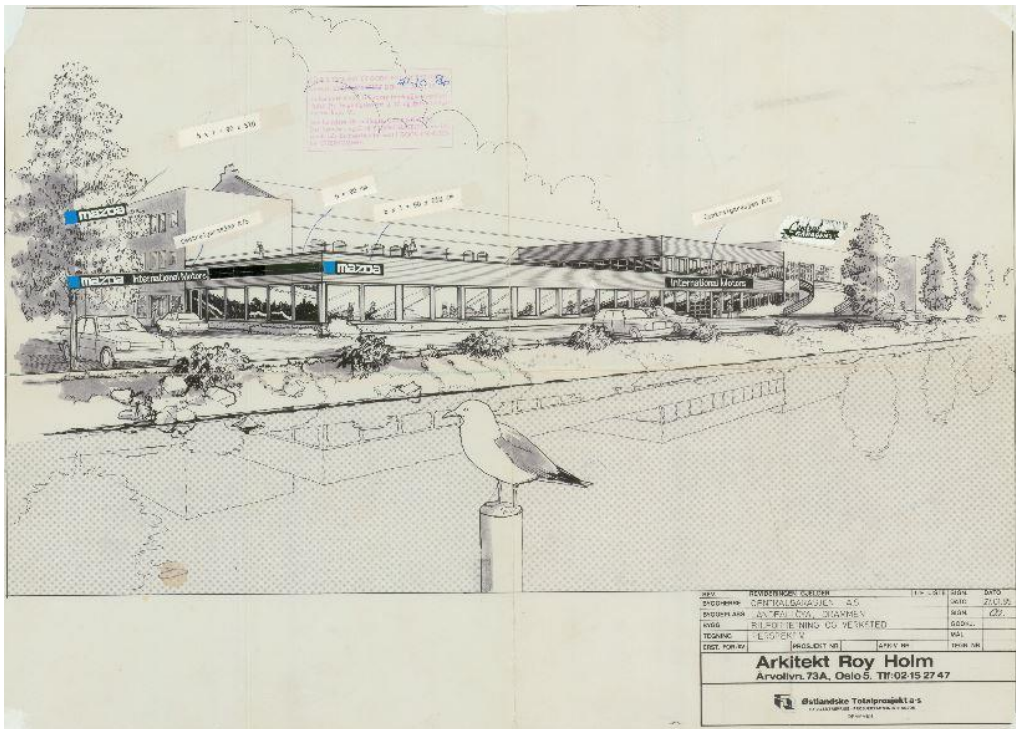
Figur 25 Originalt vindu i tidligere fasade syd, fra maskinhall ut mot påbygg i syd, foto: NIKU

I første etasje viser enkelte nisjer i interiøret åpningene etter tidligere vinduer.

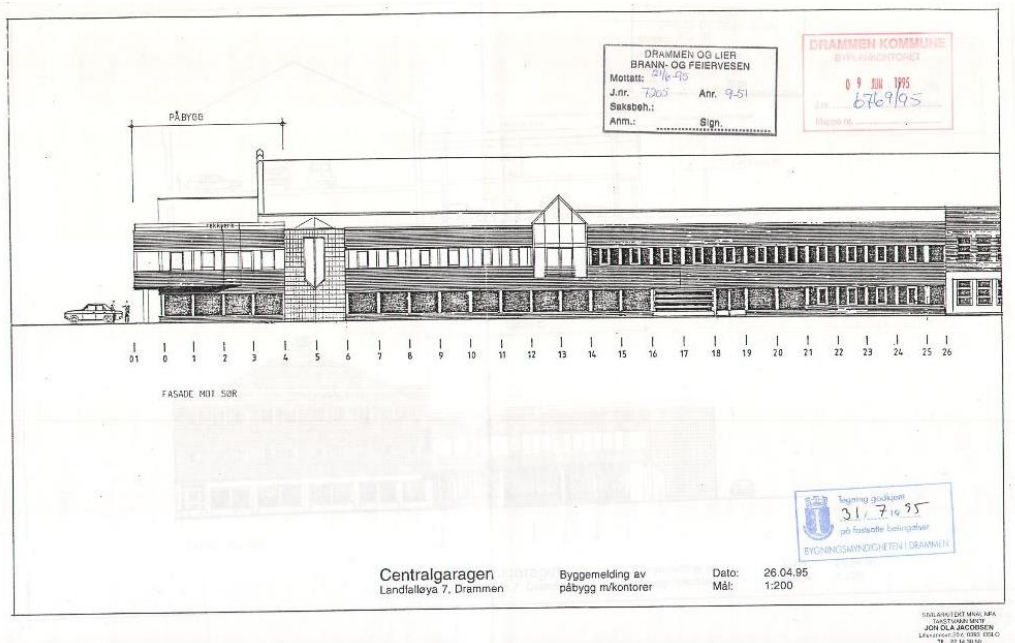
Figur 26 Tidligere åpning for vindu i første etasje, fasade syd, foto: NIKU

Illustrasjonen fra arkitekt Holm i 1985 viser hvordan fabrikkbygningen stod i situasjonen. Her var fortsatt flere vindusåpninger i andre etasje bevart.

Figur 27 Illustrasjon påbygg 1985, kilde: Historisk arkiv Drammen kommune

Senere påbygg av arkitekt Jakobsen i 1995 skjuler resten av den opprinnelige fasaden.

Figur 28 Påbygg Centralgarasjen, 1995 kilde: Historisk arkiv Drammen kommune

3.5 Maskinhallen med bevarte takstoler

Hallen er delt opp i tre rom i dag: maskinhallen, papirpakkeavdelingen fra 1912 mot øst og trapperommet inn mot tilbygget fra 1955 i vest.

Taket over maskinhallen bæres av opprinnelig fagverk i stål, som er synlig i rommet. Dette er også antagelig tak-konstruksjon i pakkeriet, der taket i dag er nedforet.

Figur 29 Hall fra 1912, foto: NIKU

Til sammen får hallen lys fra 36 vinduer ut mot Landfalløya.

Figur 30 Maskinhallen frå 1907 med opprinnelig tak-konstruksjon i stål ,foto NIKU

Figur 31 Original takstol, detalj foto: NIKU

Selve takmaterialet består i dag av moderne plater. Taket er tekket med papp utvendig.

Figur 32 Trapperom i vestlig del, innbygget i hallens vestre del i forbindelse med påbygget i 1955, foto: NIKU

3.5.1 Underetasje/1.etasje

Dekket under maskinhallen består av originale kappehvelv i kombinasjon med forsterkende stålsøyler. Dekket under papirpakke-avdelingen ble sannsynligvis bygget i en annen konstruksjon (tre?), da det ikke stod maskiner her. Dagens dekke er visstnok byttet ut senere.

Figur 33 Støpte kappehvelv samt piler og dragere i stål for å bære tyngden av PM-maskinene. Maskinene ble plassert i andre etasje, etter et amerikansk prinsipp, foto: NIKU

Figur 34 Konstruksjon under hallen, 1.etasje, foto: NIKU

4 Andre kulturminner som inngår i kulturmiljøet langs Landfalløya

Papirfabrikken ligger i et kulturmiljø bestående av den tidligere skofabrikken (i dag skole), den historiske Kjøsterudgården fra 1839 samt flere SEFRAK-registrerte relativt godt bevarte bolighus langs Landfalløya. Denne mangfoldigheten i bystrukturen med skofabrikk, herskapsbolig, bolighus og papirfabrikk vitner om en optimistisk tidsepoke med tro på hjemmemarked basert på egne ressurser og krefter og gir kvarteret identitet. Kulturminnene danner tilsammen et representativt kulturmiljø som har stor strøksverdi.

Figur 35 De forenede skofabrikker på Landfalløya 22, verneklasse B – høy verneverdi, Drammen kommune, foto: NIKU

Figur 36 Skofabrikken og Landfalløya mot øst, foto: NIKU

Figur 37 Kjøsterud-gården, Landfalløya 24 – verneklasse A – svært høy verneverdi (Drammen kommune), foto: NIKU

Figur 38 Kjøsterud-gården med bakbygning – verneklasse A – svært høy verneverdi (Drammen kommune), foto: NIKU

Figur 39 Pettersgården, Landfalløya 22, verneklasse B – høy verneverdi (Drammen kommune) foto: NIKU

Figur 40 Pettersgården og gateløpet langs fabrikkbygningen, foto: NIKU

Figur 41 Landfalløya 1. Her kan det skjule seg gamle bygningskonstruksjoner bak nyere panel. Landfalløya 1 har lav verneverdi i kommunens kulturminneregister, men er registrert som et objekt som må undersøkes. Foto: NIKU

Figur 42 Landfalløya 1, mot plassen foran fabrikkbygningen. Foto: NIKU

Figur 43 Eldre vindu Landfalløya 1, foto. NIKU

5 Vurdering

5.1 Verdivurdering

Brager papirfabrikk er en meget typisk representant for sin tid og er et godt bevart industribygg, som den eneste på nordsiden av elva, som bidrar til å synliggjøre papirindustriens historie langs Drammenselva.

Mange industribygninger i samtiden fikk i likhet med Brager en utforming som var inspirert av teglsteinsarkitekturen i Sør-Skandinavia og Tyskland i middelalderen/gotikken. Bygningene er solid bygget og har minimalt med dekor. Industribygninger som dette hadde oftest store maskinhaller med takkonstruksjon av jern. Typisk er hvelvet tak og søyler av jern som bærer gulvene under de tunge maskinene, slik som vi ser i Brager. Etter at papirfabrikken ble nedlagt, ble hallen benyttet som lager og oppstillingsplass for biler og har derfor blitt bevart.

Brager er et viktig teknisk-industrielt kulturminne fra pionerårene til framveksten av den moderne papirindustrien i Drammen og i Norge. Papirfabrikken ble designet etter et amerikansk prinsipp, en kunnskap som ingeniør Alf Brecke tilegnet seg gjennom studier i Tyskland og Canada.

Gavlfasaden mot øst og fasaden mot Landfalløya i nord er intakt. Gavlfasade mot vest tegner seg i eksteriøret og har sannsynligvis store intakte partier selv om påbygget fra 1955 griper inn i konstruksjonen. Fasaden mot syd er lite synlig i dag, men er fortsatt konstruktiv for takstolene som NIKU tillegger høy verdi. Fasaden mot nord har stor betydning for gatepartiet og stedets identitet-fasaden har en sjelden monumental virkning med sin lengde, enhetlige rytme og skyggespill.

Bygningskroppen med de intakte fasadene mot øst og nord, og delvis i vest, utgjør et solid og helhetlig rammeverk for den store originale hallen med takkonstruksjon i stål som ble utformet for å romme en viktig del av papirindustriens pionertid i Drammen. Opprinnelig takform er bevart. Påbyggene er adderende funksjonelle elementer som er lagt inn mot opprinnelig bygg uten å gripe inn i konstruksjonen av hallen. Påbyggene som ble bygget mens bygningen fortsatt var papirfabrikk har ikke kulturhistorisk verdi i samme grad, men vitner om virksomheten i årene 1907 til 1979.

Brager fabrikkbygning fra 1906 er et viktig teknisk-industrielt kulturminne fra pionerårene til framveksten av den moderne papirindustrien i Drammen og Norge. Hallen har en utforming og konstruksjon som vitner om den tekniske virksomheten og er svært godt bevart.

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 19/2017

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00